

LUND UNIVERSITY

Skårby kyrka

Wienberg, Jes

1990

Document Version:
Annan version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Wienberg, J. (1990). *Skårby kyrka*. [Publisher information missing].

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Skårby kyrka

(febr 1990)

Av Jes Wienberg

Inledning

Skårby kyrka skall enligt anteckningar från 1700-talet vara invigd till S:t Nicolaus och uppförd på 1200-talet (1). Den nämns första gången 1145, då ärkebiskop Eskil tilldelade dekanämbetet vid Lunds domkyrka kyrkan i Skårby med tre bol i samma by med tillhörande kapell i "Guthis" dvs Gussnava och med tionde, avgifter och tjänster till biskopen samt tilldelade ämbetet alla tionden av sin gård i Skårby. Donationen bekräftades 1164 - c:a 1170 i samma utformning (2).

Skårby var en av de fem kyrkor i Skåne och Halland, till vilka dekanen Sven Saxtorp i Lund 1404 testamenterade 1 skillig grot var, därtill fick varje vikarie vid kyrkorna 6 grot och varje klockare 2 grot (3). Dekanen Johannes Jacobi i Lund testamenterade 1418 bl a 2 skillig grot till kyrkan, som vikarien skulle lösa ut (4).

Landeboken från 1569 visar också att kyrkan tillhörde dekanämbetet, varför den inte betalade någon cathedraticum. Socknen hade då 36 tiondegivare och kyrkan mottog 9 mark i offer (5). Så sent som 1650 låg jus patronatus hos domkapitlet (6).

Kyrkan har således genom hela medeltiden och in i nyare tid varit inkorporerad med Lunds domkapitel. Troligtvis har också hela byn, precis som Gussnava, hört under ärkebiskopens ämbetsgods i senmedeltiden som en del av Näsbyholm län (7).

Friherre Eric Ruuth till Hunnestads säteri ansökte och fick 1787 jus patronatus till Skårby kyrka bl a därför att hans morfar, överamiralen friherre Carl Georg Sjöblad (1683-1754), hade skänkt en ny predikstol och altartavla till kyrkan samt utvidgat den med en tillbyggnad (nykyrkan), som kom att utgöra mer än en tredjedel av kyrkorummet. Han ansökte samtidigt om att förena Skårby med församlingarna i Balkåkra och Snårestad för att kunna uppföra en ny kyrka vid Marsvinsholm (8). Denna förändring blev dock verklighet först 1867. Kyrkan blev hädanefter då och då använd till gudstjänster, men förföll fram till restaureringen 1934, då den åter togs i bruk som sockenkyrka.

En runsten från vikingatiden med inskriften "Aute satte denne sten efter Hakon" upptäcktes 1691 i den norra kyrkogårdsmuren, och där är den nu åter insatt. På en äng mellan Gussnava och Hunnestad hittades omkring 1627 också en runsten från samma tid med inskriften "Kalv og Aute de satte denne sten efter deres broder Tomme, som ejede Gussnava". Slutligen är det s k Hunnestad-monumentet som bestod av inte mindre än 8 stenar, varav två med inskrifter och 3 med bilder känt från socknen (9).

Skårby kyrka ligger i socknens sydöstliga hälft på en liten höjd i södra delen av byn. Vägen från Ystad till Lund och Malmö passerade tidigare söder och öster om kyrkogården (10).

Kyrkan består av en romansk kärna med kor och långhus från 1100-talets första

hälft eller ännu äldre (fas 1). Koret välvdes på 1300-talet, eventuellt samtidigt med insättandet av nya fönster och en förlängning i väster av långhuset (fas 2). Långhuset fick sengotiska valv vid 1400-talets slut och möjligen vid samma tid ett vapenhus i söder (fas 3). Tornet i väster är troligen från 1500-talet. Strävpelarna vid tornets hörn i väster och korets gavel är, precis som ett försvunnet gravkor vid korets nordsida, från 15-1600-talet (fas 4). Nykyrkan vid långhusets nordsida tillfogades under 1700-talets första hälft (5).

Kalkmålningarna från två olika perioder framtogs och restaurerades 1934 och återrestaurerades 1969. I korets valv framtogs höggotiska målningar från c:a 1300-50 och i långhusets valv sengotiska målningar, möjligen från 1480. Dessa kalkmålningar är viktiga utgångspunkter vid dateringen av fas 2 och 3.

Av de medeltida inventarierna är två romanska dopfuntar bevarade samt delar av ett senmedeltida lektorium som har varit återanvänt i en läktare från 1600-talet. Lektoriet kan tidigare ha stått i en annan av området kyrkor och finns nu rekonstruerat i Lunds Universitets Historiska Museum. Vidare finns en altarkalk från 1500-talets början. Övriga inventarier är efterreformatiska.

Kyrkan före 1300

Innan de gotiska förändringarna bestod den romanska kyrkan av ett kor med rak altarmur och ett bredare långhus (11). Koret är c:a 5,0 m långt och c:a 5,1-5,4 m brett, och det ursprungliga långhuset c:a 9,8 m långt och c:a 7,4-7,6 m brett utvändigt. Långhuset var således nästan två gånger så långt som koret vars yttermurar ligger i flykt med långhusets innerväggar. Murhöjden i koret är c:a 4,25-4,45 m och i långhuset c:a 4,6-5,1 m. Murtjockleken i koret är c:a 93-98 cm, i triumfbågsmuren c:a 99 cm och i långhuset c:a 95-107 cm.

Materialet i de romanska byggnadsdelarna är små fältstenar samt kalktuff använt i portalerna. Kyrkan är nu vitputsad men murverket är synligt från vapenhuset och i triumfmurens gavel över valven. Fältstenarna är obearbetade c:a 15-30 cm stora och ditlagda i jämna skift med brett utstrukna fogar på c:a 5-10 cm.

Kyrkan har ingen sockel, men däremot en enkel gesims med två falsar. Gesimsen finns på koret i söder och norr samt på långhusets östliga del i söder och *kan* vara ursprunglig. Både tribun- och triumfbågsgaveln är bevarade. Öppningen i triumfbågsgaveln mellan kor och långhus är sekundär och trång.

Den ursprungliga sydportalen används fortfarande, medan nordportalens placering endast är markerad. Sydportalen finns i långhusets västliga del. Den är c:a 90 cm bred, c:a 260 cm hög i själva dörröppningen som är rundbågig och hela c:a 340 cm till underkanten av ett övre bågstick. Över dörröppningen finns ett tympanonliknande fält som avslutas med en rundbåge med synliga kilhuggna kalktuffkvadrar. Materialet i portalens överkalkade ytter- och innersmyg är okänt. På innersidan finns anslag för dörren. Den nuvarande järnbeslagna dörren av ek kan vara medeltida.

Den västra bågen av en liknande portal i långhusets nordsida är synlig utvändigt

som en c:a 3,1 m hög blindering i hörnet mellan långhuset och nykyrkan. Bågen är utförd i kalktuffkvadrar som nu är överkalkade (12).

Inga ursprungliga fönster är synliga idag. Det rundbågiga fönstret i korets nordsida kan dock vara ett omgjort romanskt fönster.

Det ursprungliga golvet, altarbordet eller taktäckningen är inte kända. Triumfbågen är rundbågig, c:a 2,80 m bred och c:a 3,70 m hög med ett avfasat kragband bevarat på nordsidan. Bågen är utvidgad på sydsidan, troligtvis i förbindelse med uppsättandet av predikstolen. På båda sidor av triumfbågen finns det spår efter sidoaltare som kan ha upphört att fungera allra senast när långhuset välvdes.

Två nischer av oviss ålder finns c:a 60 cm över golvet i korets sydvägg. Den östra är 24 cm hög, 29 cm bred och 40 cm djup, medan den västra är 23 cm hög, 29 cm bred och 30 cm djup.

Inmurad i korets nordvästra hörn finns två dopfuntar satta ovanpå varandra. Nederst står en c:a 48 cm hög dopfunt (eller vigvattenskar?) med en halvklotsformad skål på en fot med rundstav över karnis samt en fyrkantig sockel. Materialet är okänt då funten är överkalkad. Ovanpå står en senromansk dopfunt som är c:a 58 cm hög. Skålen är nästan halvklotsformad, utan lockfals och uttömningshål. Den mäter 58 cm utvändigt och 44 cm invändigt i diameter. Materialet är blågrå komstakalk. Skålen är smyckad med rundbågiga arkader och invändigt sitter kalkbruk med avtryck av en försvunnen metallkittel. Foten är av ljusgrå köpingesandsten och utformad som en attisk bas där den översta rundstaven är borta som var ett hörnblad avhugget (13).

Arkitekten och konsthistorikern Erik Lundberg har i sitt översiktsverk "Byggnadskonsten i Sverige under medeltiden 1000-1400" (1940) framhållit Skårby kyrka som ett exempel på en tidig kyrka efter anglosaxisk förebild. Utgångspunkten var den raka koravslutningen, de påfallande höga och smala portalerna utan dörranslag i långhusets västra del och den smala triumfbågen. Kyrkan jämförs med den närliggande Stora Herrestads kyrka och antas som denna ha ingått i en kunglig donation till ärkesätet. Skårby kyrka skulle, tillsammans med Stora Herrestad i Herrestads härad och flera andra kyrkor i Skåne, ha sitt ursprung som "pionjärbyggen och såsom led i en målmedveten plan, tydligt nog utstakad av landets herre, konungen" (14).

Med utgångspunkt i portalerna är det inte möjligt att ge någon entydig datering, men det är inte orimligt att kyrkan, som nämns 1145 är densamma som den nuvarande och att Skårby kyrka bör dateras till 1100-talets förra del, eller kanske ännu tidigare. Även om kyrkan hör till områdets tidigaste stenkyrkor är det nog knappast möjligt att tolka in den i ett system av häradskyrkor. Skårby kan inte ha varit den centrala kyrkan i Ljunits härad, eftersom socknen tidigare tillhörde Herrestads härad (15).

Kyrkan 1300-1550

Ett fönster sattes i tidig- eller höggotisk tid in i korets östmur, där ett romanskt fönster tidigare kan ha haft sin plats. Fönstret har dubbla smyggar med en smal dageröppning. Den yttre omfattningen är treklöverformad upptill. Fönstret är nu överkalkat, men en

undersökning visade att det är sekundärt och att omfattningen är utformad med tegelsten (16). Fönstret har senare murats igen och öppnades först vid restaureringen 1934.

Delar av ett rundbågigt fönster med sned smyg och omfattning av tegel är synlig över det första valvets travé i långhusets sydmur. En av tegelstenarna i smygen tycks vara räfflad. Motsvarande stora fönster kan ha satts in i andra delar av långhuset. Fönstret är nu igenmurat. Det täcks av en av valvets sköldbågar och kan således ha upphört fungera senast när långhuset välvdes på 1400-talets slut.

Det romanska koret täcktes under 1300-talets förra del med ett kryssvalv på höga fyrkantiga och oputsade pilastrar med markerade kragband. Ribborna är längst ned fyrkantiga 1/4 sten, därefter spetsiga och överst fyrkantiga 1/2 stenar. Det finns ingen rundstav längs sköldbågarna som är rundbågiga. Kapporna är uppmurade i 1/2 sten som en kupol på stick utan överribbor. I vart och ett av valvsvicklerna finns skvallerhål (17).

Långhuset förlängdes c:a 4,7-5,0 m mot väster innan vapenhuset uppfördes och de sengotiska valven i långhuset slogs, kanske vid samma tid som valvslagningen av koret. Murtjockleken är i norr och söder 82-83 cm. Förlängningen är uppförd i fältsten med en enkel hörnkedja av kalksten, som är synlig vid sydvästhörnet. Endast de tre nedersta kalkstenarna är bevarade av hörnkedjan. Troligtvis har västutvidgningens gavel blivit riven nästan till grunden när det senare tornet uppfördes (18). En eventuell gavelblindering kan således ha försvunnit. Vid övergången mellan det romanska långhuset och västutvidgningen finns i sydmuren synligt tegel under kalken inne i vapenhuset. Murpartiet kan här ha ändrats, när den ursprungliga västgaveln revs. Utvidgningen är, som resten av den medeltida kyrkan, utan sockel.

Under senmedeltiden, en tid efter västutvidgningen och kanske samtidigt som långhuset välvdes, tillfogades ett vapenhus utanför det romanska långhusets sydportal. Det mäter i bredden 6,16 m och i nord-syd c:a 6,15 m, murhöjden är c:a 1,8-2,0 m och murtjockleken c:a 80-100 cm. Byggnadsmaterialet är fältstenar. Vapenhuset har stembänkar längs innermurarna i norr, öster och söder (öster om portalen). Portalen har en rundbågad dörröppning i en stickbågeformad försänkning. På varje sida om portalen finns en mindre ljusglugg med dageröppningen närmast ytterväggen. Fönstren är utvändigt c:a 20 cm breda och c:a 40 cm höga och invändigt c:a 42 cm breda och c:a 52 cm höga. Vapenhuset saknar sockel men har en enkel gesims med två falsar. Gavelmuren avtar i tjocklek c:a 70 cm över portalen, och takstolen är öppen.

Det utvidgade långhuset täcktes vid 1400-talets slut av tre kryssvalv med dekorativa tvärgående förstärkningsribbor på falsade, nu överputsade, pilastrar med markerade kragband. Alla ribborna är fyrkantiga. Diagonalribborna är 1/2 sten breda och förstärkningsribborna 1/4 sten breda. Sköldbågarna är spetsbågiga medan gjördelbågarna nästan är rundbågiga. Det finns inga rundstavar längs dessa bågar. Valvkapporna är kupiga och uppmurade i 1/2 sten på stick med överribbor. I ett flertal av valvsvicklerna finns skvallerhål (19).

Korets valv är utsmyckat med höggotiska kalkmålningar från c:a 1300-50 tillhörande den så kallade Snårestadgruppen. I östkappan finns Kristus, sittande som

domare på regnbågen, med den högra handen lyft till välsignelse och den vänstra hållande en bok. Två svärd utgår från hans mun. Det finns spår av fyra änglar med rökelsekar. Utanför denna inramade scen finns de fyra evangelistsymbolerna med inskriftsband som nu är tomma.

I sydkappan kröns Jungfru Maria på en bänk av Kristus omgiven av två knäböjande änglar med rökelsekar. I västkappan delar St Martin sin rock med två fattiga, och i nordkappan ses St Laurentius martyrium. Han ligger på en rist omgiven av två bödlar, två tillbedjare (donatorer?) och två änglar med rökelsekar. I svicklerna i norr och väster finns rester troligtvis efter lejon. Ribborna är dekorerade med kvaderimitation och sköldbågarna med ornament (20).

Långhusets valv är utsmyckat med sengotiska kalkmålningar möjligen från 1480. Över sköldbågen i norr i den östra valvtravén finns rester av en inskrift: "...xx t(em)p(or)e die sancti iohannis baptiste co(m)pletu(m) est hoc (opus) p(er) ma(num) nicolai kanuti t(em)p(or)e d(omi)ni olavi jacobi curati". Och över sköldbågen vid triumfmuren finns följande inskrift: "orate pro... ore...nno nicolai boecii et andre(i) tuonis tutorum pat(r)is(?) ecc(lesi)e". Inledningen har med någon osäkerhet tytts som "anno domini mcdlxxx" eller mindre troligt "mcdxxx" alltså som 1480 eller 1430. Arbetet, antingen kalkmålningarna eller valvet, skulle således ha fullbordats av Niels Knudsen på den tid herr Olaf Jacobsen var präst, samt Niels och Anders kyrkvärdar. Vidare är ribborna i det utvidgade långhuset dekorerade med kvaderimitation, geometriska figurer och två bomärken i den andra travén som kan tillhöra kyrkvärdarna. Ett draperi i västvalvets sydkappa har överkalkats (21).

Delar av ett sengotiskt lektorium från c:a 1486 fanns infogat i en läktare från 1600-talets slut i väständan av Skårby kyrka. Dess ornamentik och tapphål för en krucifixgrupp visar att det kan ha stått framför en triumfvägg. Lektoriets bredd har varit 5,58 m. Då triumfväggen i Skårby endast är 5,26 m och således för smal, har det antagits att lektoriet skulle ha överförts från den närliggande Balkåkra kyrka där triumfväggen var c:a 5,74 m bred, men lektoriet kan också ha haft sin plats i Snårestad kyrka, där triumfväggen var c:a 6,0 m. Lektoriet förvaras nu i Lunds universitets historiska museum (22).

Foten av en altarkalk från 1500-talets början har bevarats med en nyare skål (23).

Kyrkan efter 1550

En tid efter utvidgningen av långhuset tillfogades ett torn i väster, som saknar säkra dateringskriterier. Det *kan* vara sengotisk från 1500-talet, men är här med viss osäkerhet värderat som renässans.

Tornet är nästan kvadratisk med samma bredd som långhuset och vilar i öster på det förlängda långhusets västmur. Denna mur bör dock ha rivits i betydande omfattning i samband med tornets uppförande. På sydsidan ses endast de tre nedersta hörnstenarna som tillhör utvidgningen. Över dessa syns muren omedelbart att vara i förband och det är inte heller möjligt att iakttaga någon förändring i murverket över

valvet.

Tornet mäter på bredden c:a 7,7 m, på längden öst-väst c:a 6,4 m, är c:a 12 m högt till gavelfoten och c:a 17 m till gaveltoppen. Murtjockleken i norr är c:a 137 cm, men endast c:a 80 cm i öster där tornet vilar på utvidningens ursprungliga gavelmur. Murtjockleken trappas av c:a 6,6 m över nedersta golvnivån. Byggnadsmaterialet är obearbetade fältstenar i varierande storlek, utan jämna skift med tegel kring portaler, ljudöppning och överst i gaveln samt med en del taktegel i de breda fogarna. Tornet saknar sockel.

Tornet är bevarat i sin ursprungliga höjd och är inte påmurat, men ingen av de ursprungliga våningsindelningarna finns bevarade. Det har inte funnits och finns inte heller nu någon förbindelse mellan tornets nedersta rum och långhuset eller någon ingång i västmuren. Två rundbågiga portöppningar i respektive nord- och sydmuren har lett in i tornrummet. Den södra portöppning är, att döma av murverket, igenmurad en kort tid efter tornets uppförande. Här återfinnes samma obearbetade fältsten med mycket taktegel i fogarna. Denna portöppning är c:a 1,85-2,00 m bred, c:a 2,35 m hög med stickbågeformad avslutning. Öppningen i norr, som fortfarande används, är 1,76 m bred och 2,26 m hög med stickbågeformad avslutning. Bägge har invändigt en tegelomfattning. Porten i norr är utan anslag till en dörr.

Det är troligt att öppningarna har haft fri passage till tornets nedersta våning. Lokalt berättas att landsvägen från Ystad skulle ha passerat genom tornet och det kan också iakttagas sten på kyrkogården utanför sydportalen som kan ha tillhört en vägbroläggning. Om detta har varit fallet kan det endast ha rört sig om en kort tid, för vid mitten av 1700-talet passerade vägen utanför kyrkogården. Terrängen stiger kraftigt på båda sidor om tornet upp mot portalerna. En sådan placering av landsvägen verkar ganska opraktisk. Öppningarna kanske istället skulle ge tillträde för vagnar, eftersom tornet kan ha använts som magasin för t ex tiondekornet (24).

En eventuell mellanvåning kan inte ha haft några ljusöppningar. Däremot fanns här en stickbågig öppning med tegelomfattning intill långhusets vind, som murades igen med marksten före 1922 (23). Öppningen verkar vara ursprunglig i murverket, vilket kan relateras till den nämnda förnyelsen av hela muren när tornet uppfördes.

Klockvåningen har 4 ljudöppningar, ett i varje väderstreck. Öppningen i öster är fyrkantig, 95 cm bred och 75 cm hög, utan tegel i smygen och med en kalksten som överliggare. De övriga öppningarna har stickbågiga avslutningar. Ljudöppningarna är delvis ommurade eller utvidgade, och i norr och väster delas de av en mittpelare. Ljudöppningen i norr har bevarat sin ursprungliga bredd på c:a 140 cm, men har spår av att ursprungligen ha varit delad i två delar.

Torngavlarna finns i norr och söder som på Skånes såkallade breda västtorn. Högt upp i nordgaveln finns tre stickbågiga öppningar omgivna av ett falsat språng. Dessa tre öppningar, där de nedersta delas av en mittpelare och en av dessa är igenmurad, omgives av tre cirkelblinderingar och har i sin helhet en dekorativ verkan. Och överst i sydgaveln finns en liten stickbågig öppning. Torngavlarna avslutas nu av trappsteg av ovisst ålder.

Två stråvpelare stöttar tornets fria hörn i väster. Pelaren i nordväst är uppförd av

fältsten med enstaka tegel och den i sydväst övervägande av tegel i renässansförband. Båda är senare än tornet. Strävpelaren i sydväst slutar precis under en ommurning av tornets hörn som kan ha gjorts efter ett ras. Den starkt lutande terrängen och de stora portalerna har nog gjort tornet instabilt. Igenmurningen av sydportalen och uppförandet av strävpelarna har därför varit nödvändiga för att säkra tornet och kan ha tillkommit kort tid efter tornets uppförande.

Strävpelaren vid korets hörn i sydväst tycks också kunna knytas till en ommurning eller ett ras av korets hörn. Pelaren är uppförd av obearbetad fältsten och munktegel.

Existensen av ett försvunnet gravkor från renässansen känner man idag från en låg stickbågig öppning med tegelomfattning i korets nordmur med staplar utvändigt för dörrupphängning. Öppningen är nu igenmurad.

De nuvarande stickbågiga fönstren i långhuset kan också tillhöra renässansen. Korets fönster i söder och norr har dock ändrats i modern tid.

En korsarm eller nykyrka i korsvirke tillfogades vid långhusets nordsida någon gång under 1700-talets första hälft på initiativ av Carl Georg Sjöblad till Hunnestad. Korsarmen är c:a 6,2 m bred, c:a 6,5 m i norr-söder och c:a 4,0 m hög. Den har uppförts i tegel på en sockel av gråsten. Två stora rundbågiga arkader med kragband leder in till korsarmen som har platt tak.

Kyrkan restaurerades 1934 då kalkmålningarna togs fram. Ett bårhus inrättades i tornrummet 1944 och interiören konserverades 1969-70. Ett pannrum inrättades också under korsarmen.

Det murade altarbordet har avfasade hörn i väster och ett stort hålrum. Det är 167 cm brett, c:a 84 cm djupt och 105 cm högt. Åldern är osäker, men troligen är det eftermedeltida (26).

Bland de eftermedeltida inventarierna kan noteras malmljusstakar från slutet av 1500-talet, ett oblatskrin från 1629, ett dopfat av mässing från 1686, altartavlan 1734 av Ystadmästaren Matthias Stenberg, en predikstol från 1742 möjligtvis av samma mästare som altartavlan samt en odaterad metallbeslagen offerstock. Bänkarna är troligtvis från 1600-talet, precis som läktaren i långhusets västända, som renoverades år 1700. Storklockan är från 1647 och lillklockan, som tidigare var skeppsklocka, från 1768.

I taklaget ingår delar av en senmedeltida konstruktion. Stödbenen och hanbanden över både korets och långhusets valv samt de inre remstyckena i koret är av ek och troligen senmedeltida, medan samtliga sparrar och snedsträvor är från senare tid. Hanbanden har förtagningar som antyder, att de tidigare har fungerat som sparrar.

Ett antal dendrokronologiska prover har tagits i de delar som är utförda i ek. Inget av proverna i koret har hittills kunnat dateras. I långhuset kunde tre av proverna från stödbenen dateras till respektive *efter 1444*, *efter 1469* og *1493±5*. Inte något av dessa stödben ingår nu i ett säkert sammanhang med murverket, men det kan vara rimligt att sätta dateringen 1493 ± 5 i samband med valvslagningen av långhuset. Förutsatt att tolkningen av donatorsinskriften med årtalet 1480 är korrekt, skulle takkonstruktionen då överraskande ha förnyats ett antal år efter valvets uppförande eller kalkmålningarna.

Ett antal prover har också tagits av ekbjälkar som går in i tornmurarna över ljudöppningarna och som kan vara samtidigt med dessa. Ett prov gav här dateringen *efter 1480* (27).

Noter

- 1 Engeströmska samlingen B VIII:2:22 s 95 c:a 1730 och B:VIII:2:60 s 19
- 2 DD 1:2 nr 88 och 160
- 3 SD 1 nr 447 - de övriga kyrkorna var Årstad i Halland, Norra Strö i Ö Göinge härad, Stångby i Torna härad och S:t Olof i Skanör
- 4 SD 3 nr 2453
- 5 LSL I s 248-249
- 6 Lunds domkapitels jordebok 1651 jfr Skansjö 1987 s 22f
- 7 Jordebok över Malmöhus län 1546/47 jfr Skansjö 1987 s 25
- 8 Thulin 1901a afd 2 s 8-11, 1901b afd 2 s 7-8
- 9 Jacobsen & Moltke 1941-42 text sp 334-339
- 10 Lantmäterikort för Skårby akt 1 från 1747
- 11 Anshelm 1947 s 626 och Lund stift matrikel 1955 s 67 anger i beskrivningen att långhuset är något yngre än koret, men ingenting stöder detta påstående
- 12 Kalktuffkvadrarna påvisades vid en mindre undersökning vid putsrestaurering maj 1987. - Portalerna har sina närmaste paralleller i sydportalen i Dalby från c:a 1070 och i Övraby i Ingelstads härad med kalkmålningar från 1100-talets slut: Anjou 1930 s 39-40, Rydbeck 1936 s 79 och Lundberg 1940 s 236-237
- 13 Tynell 1921 s 69-70 - stenmaterialet är bestämt av Kent Larsson, Geologiska institutionen vid Lunds universitet 1986
- 14 Lundberg 1940 s 236-237 med en rekonstruktion av kyrkans ursprungliga grundplan och fasad i öster och söder - de övriga häradskyrkorna skulle vara Södra Åkarp i Oxie härad, Västra Vemmenhög i Skytts, Hammenhög i Ingelstad, Östra Vemmerlöv i Järrestad, Reslöv i Onsjö och möjligtvis Clemenskyrkorna i Lund och Helsingborg
- 15 LSL I s 248 f jfr Tesch 1983 s 85-87
- 16 Jfr not 12 - närmaste parallell är västgaveln vid S:t Petri i Ystad uppförd på 1200-talet
- 17 Rydbeck 1943 s 300 - motsvarande enkla valvpilastrar finns också i Bosjöklosters långhus och i Stora Råbys långhus
- 18 Det är inte möjligt att undersöka västutvidgningens hörn i nordväst, då muren här utvändigt täcks av ett par gravstenar
- 19 Motsvarande valv med förstärkningsribbor förekommer i Hjårsås och Gryt kyrkor, båda i Ö Göinge härad: Rydbeck 1943 s 300-302
- 20 Huvudsaklingen efter Banning 1976 III s 90-91
- 21 Banning 1976 III s 90-91, Gustafsson & Thun 1972 s 108 samt rapport om konserveringen av kalkmålningar och inventarier 17 april 1970 av Evald Gustafsson i

Skånes Hembygdsförbund i Lund.

22 LUHM inventariernr 17274 - lektoriet beskrivs i förbindelse med Balkåkra kyrka där det tros ha stått: Anderberg 1915 s 17, Rydbeck 1921 s 178-186, Otterstedt 1929 s 26

23 Andersson 1947 s 678 - altarkalken är inte undersökt i förbindelse med denna kyrkoberskrivning.

24 Tornet i Nyborg kyrka på Fyn, som uppfördes 1581, var öppet för trafik i nord-syd intill 1834. I Åhus ger portalerna i norr och syd tillgång till den nedersta våningen i det senmedeltida tornet. Rummet är välvt och har en västingång till långhuset. Här tycks det således vara tal om en kombination av torn och öppet vapenhus. Arkader i norr och söder fanns också vid kyrktornet i Båstad, men kan här antas ha lett in till två sidokapell vilket definitivt kan uteslutas i Skårby. Slutligen är Stora Råby i Torna härad en motsvarighet, da landsvägen till 1700-talet gick genom tornet: Trap 1957 V:2 s 600, Rydbeck 1949 s 61 fig 6 och s 70, "Rapport över byggnadsarkeologisk undersökning av Stora Råby kyrkas fasader" vid Lene Mogensen 1976 i SHFL

25 Öppningen var igenmurad då Otto Rydbeck beskrev kyrkan, jfr hans rapport med förslag till restaurering i maj 1922 i LUHM. Nu finns upp-gången till vinden från läktaren genom en liten öppning i det västra valvet.

26 Ett motsvarande altare finns i Balkåkra kyrka

27 Sammanlagt togs 26 dendrokronologiska prov i Skårby kyrka augusti 1986 av Thomas Bartholin och Stefan Kriig, Lund: Nr 10065 - 10090